

A large, vibrant yellow brushstroke graphic, resembling a stylized 'X' or a cross, is centered on the page. It has a textured, painterly appearance with visible brush bristles and varying shades of yellow.

**KÜZDELEM A VALLÁSI
ÉS KÜLÖNBÖZŐ SÉRÜLÉKENY
KISEBBSÉGI CSOPORTOKKAL SZEMBENI
ONLINE GYŰLÖLETBESZÉD ELLEN**

TANULMÁNYKÖTET

TARTALOM

ELŐSZÓ

BEVEZETŐ

A vallási szereplők támogatása és bevonása a gyűlöletbeszéd elleni küzdelembe Magyarországon
Nemzeti Demokratikus Intézet (NDI)

TANULMÁNYOK

A közösségi média használata felelősséggel jár
Kelemen Ágnes Katalin, társadalomtörténész

Küzdelem a vallási és különböző sérülékeny kisebbségi csoportok felé irányuló online gyűlöletbeszéd ellen
Boros Gerzson Dávid, adattudós

A szó veszélyes fegyver és van, aki fegyvertelen
dr. Zentai Ágnes, jogász

ELŐSZÓ

Kedves Olvasó!

A kiadvány, amit a kezében tart elég speciális, hiszen egy különleges és egyedi program tapasztalataiból született, amely egy rendkívüli kísérlet volt olyan szereplők összehozására, akik ritkán ülnek egy asztalhoz ilyen sokszínűen és ilyen megértésben. Vallási és kisebbségi csoportok képviselőiről van szó, akiket arról kérdeztünk és akikkel azon dolgoztunk, hogyan érinti őket az interneten terjedő gyűlöletbeszéd, mik a tapasztalataik ezzel kapcsolatosan és hogyan küzdhetünk ez ellen a napjainkban mindinkább terjedő jelenség ellen. Abban mindannyian egyetértettek, hogy őket is zavarja, bántja a sok támadás, amit közösségeik tagjai kapnak folyamatosan az online térben, emellett úgy érzik a kisebbségek védtelenek főként a politikai támadásokkal szemben, és legtöbbször senki sem áll melléjük, sem a hatóságok, sem embertársaik, sem a “platformok” nem nyújtanak védelmet a bántalmazókkal szemben.

Az egy éven át tartó közös munka véget ért, sok tapasztalatot gyűjtöttünk, amit ebben a kiadványban is megosztunk. A három szerző igyekezett más és más oldalát megmutatni ennek a valóban sokoldalú témának, a gyűlöletbeszédnek, ami egyre inkább úgy tűnik, még sokáig az életünk része lesz. Azt kívánom, hogy ezek az írások tanulsággal szolgáljanak a kedves olvasónak, kövesse további munkánkat a témában, és váljon aktív tagjává a gyűlöletbeszéd-elleni aktív közösségünknek.

Jósa Bálint, a kiadvány szerkesztője

BEVEZETŐ

A vallási szereplők támogatása és bevonása a gyűlöletbeszéd elleni küzdelembe Magyarországon

A demokratikus intézmények támogatásával és megerősítésével foglalkozó nonprofit, pártoktól független Nemzeti Demokratikus Intézet (NDI) célja világszerte az állampolgári részvétel, a nyitottság és az elszámoltathatóság előmozdítása a kormányzatban és a társadalomban. Az NDI szilárdan hisz abban, hogy egy gyűlöletbeszéd és dezinformáció nélküli demokratikus tér mindenki számára jobb esélyt biztosít arra, hogy érdekeit befogadó módon, a fenyegetéstől, valamint a meggyőződése, hite vagy identitása miatti megtorlástól való félelem nélkül érvényesítse. Tágabb értelemben az NDI munkáját az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában foglalt elvek vezérik, valamint az a meggyőződés, hogy a demokratikus kormányzás megerősíti az emberi méltóságot és az alapvető szabadságjogokat. Az NDI számára rendkívül fontos, hogy a demokrácia minden ember érdekét szolgálja, beleértve azokat is, akik vallási meggyőződésük vagy éppen hitbéli meggyőződésük hiánya miatt marginalizálódnak. Ezt a célt szolgálják az NDI programjai: segítenek ezeknek a közösségeknek abban, hogy békésen követeljék jogaikat, áthidalják a társadalmi szakadékokat és megosztottságot, valamint hozzájáruljanak egy befogadóbb politikai kultúra létrejöttéhez. Ezen cél előmozdítása érdekében az NDI programjaiba bevontak vallási szervezeteket is, hogy részt vegyenek a polgárok által irányított aktivizmusban, amelybe beletartozik a széles körű állampolgári tájékoztatás és oktatás, a közösségszervezés, valamint a társadalmi elszámoltathatóság.

A vallások világa, a hit vagy annak hiánya sokféle formát ölthet. A felmérésekből látható azonban, hogy egyre több embert foglalkoztat a vallás, a hit. Egy [Pew Research Center által végzett demográfiai tanulmány szerint](#) a világ népességének 84 százaléka követ valamilyen vallást, és ez a szám 2050-re várhatóan 87 százalékra emelkedik. Ez minden olyan közösséget érint, ahol az NDI jelen van. Míg az emberek jelentős része a nagy világvallások egyikét, például a kereszténységet, az iszlámot vagy a judaizmust követik, mások kevésbé ismert, őslakos vallásokat vagy

egyéb hitrendszeret követnek, mint amilyen például a humanizmus. Az NDI tapasztalata szerint a vallás felhasználható az emberek közötti együttműködés és a béke előmozdítására, de visszaélés esetén az intolerancia és a diszkrimináció eszközévé is válhat.

A vallási szervezetek és vezetőik fontos szerepet játszanak az adott közösségekben. A követők jellemzően bíznak ezekben a szervezetekben és vezetőikben, akik mélyen gyökerező kapcsolati hálóval rendelkeznek, és emiatt gyakran ők állnak az egyesületi élet középpontjában. Továbbá országokon, régiókon és a világon átívelő kapcsolataiknak köszönhetően egész hálózatokat képesek mozgósítani, így a vallási vezetők és szervezetek egyedülálló helyzetből tudják kezelni a társadalmi és demokratikus fejlődés előtt álló kihívásokat.

A vallás és meggyőződés szabadságának előmozdítása

A vallás és meggyőződés szabadsága nem csupán a személyes gondolatok és hit szabadságát foglalja magában, hanem azt is, hogy ezeket egyénileg vagy másokkal együtt, nyilvánosan és a magánéletben, megtorlástól való félelem nélkül nyilváníthatja az ember. Ez a szabadságjog tiltja a más vallású egyénekkel szembeni megkülönböztetést, valamint annak kényszerítését, hogy valaki megtartsa vagy megváltoztassa vallását vagy meggyőződését. A vallási és meggyőződés szabadságának előmozdítása és védelme együttműködést jelent a vallási szervezetekkel és szereplőkkel, valamint más emberi jogvédőkkel a vallási szabadságjogok megsértése ellen. Ilyen például az istenkáromlásra vonatkozó törvények, a vallási szabadságért küzdő aktivisták zaklatása és fogva tartása, a gyűlöletbeszéd és a dezinformáció, a kényszerített áttérés vagy a szent helyek védelme. Ez azt jelenti, hogy a vallás és meggyőződés szabadságának megsértését más emberi jogi jogsértésekkel együtt kell kezelni, és támogatni kell a jogvédőket és aktivistákat az egyre növekvő hit- és vallási alapú korlátozások, valamint a hitcsoportok ellen elkövetett támadások elleni küzdelemben.

Az NDI 2016 óta dolgozik együtt civil csoportokkal és vallási vezetőkkel a Cseh Köztársaságban, Szlovákiában, Magyarországon és Lengyelországban, hogy mozgósítsa a közösségeket a gyűlöletbeszéd, valamint a vallási és etnikai megkülönböztetés ellen. Ez magában foglalja a vallásközi párbeszéd megszervezését a partnerség kiépítése céljából, valamint a vallásközi koalíciók erősítését szolgáló kisebb támogatásokat, amelyek segítségével a diszkriminációval és sztereotípiákkal kapcsolatos, felvilágosító kampányokat folytattak a közösségekben, új perspektívákat

tártak fel a fiatalok számára a vallási toleranciával kapcsolatban, továbbá olyan tévhiteket oszlattak el, amelyek fokozták a más vallásokkal szembeni félelmet és intoleranciát.

Ezért is büszke az NDI arra, hogy partneri kapcsolatot alakított ki és támogatja a magyarországi vallási és civil szervezetek által létrehozott koalíció innovatív tevékenységét, amelynek célja az online gyűlölet- és gyűlöletkeltő beszéd elleni küzdelem, valamint párbeszéd és érdekérvényesítés szorgalmazása a gyűlöletkeltő beszéd romboló hatásának minél szélesebb körben történő megismertetése érdekében. A 2020 végén alakult koalíció tagjai a következő szervezetek, egyházak: RGDS (civil szervezet), Magyarországi Muszlimok Egyháza (muzulmán közösség), Magyarországi Teológusnők Ökumenikus Egyesülete (vallásközi együttműködés), Szim Salom Progresszív Zsidó Hitközség (reform zsidó közösség), Dr. Ámbedkár Iskola (roma buddhista közösség), és EszterHáz Egyesület (zsidó kulturális szervezet). A részt vevő szervezetek sikeres felvilágosítást folytattak az online gyűlöletbeszéddel kapcsolatban a vallási és etnikai kisebbségi csoportok körében, és eszközöket biztosítottak az érdekvédelmi csoportoknak, hogy hatékony módon reagálhassanak a gyűlöletbeszédre.

A csoport munkája a következőket foglalta magában: az online gyűlöletbeszéd, különösen a muszlim, zsidó és roma emberek ellen irányuló gyűlöletbeszéd nyomon követése és elemzése; felvilágosító workshopok szervezése és lebonyolítása az ilyen gyűlöletbeszéd célpontját képező fiatalok számára; online kampány megvalósítása, amelynek célja a gyűlöletbeszéd negatív hatásainak tudatosítása és a pozitív beszédet népszerűsítő ellenpéldák megosztása.

Örömkre szolgál ennek a tanulmánynak a bemutatása, amely csokorba gyűjti a részt vevő, és a téma iránt elkötelezett egyének és szervezetek által levont tanulságokat; továbbá támogatja a gyűlöletbeszéd fogalmának kiterjesztését a szigorúan jogi definíción túl az online sértő beszédre is, hiszen az gyorsan átterjedhet a fizikai élet valóságába, amennyiben nem fékezik azt meg időben. A szerzők ennek a témának a különböző oldalait vizsgálják írásaikban.

A szerzők közül Kelemen Ágnes kiemeli a közösségi média platformok használoinak felelősségét, akik felelősséggel tartoznak az online megnyilvánulásaik hatásáért, valamint kötelesek kritikusan megvizsgálni, hogy az online megnyilvánulásaik nem vezethetnek-e szándékosan vagy akaratlanul bizonyos csoportok megkülönböztetéséhez, kirekesztéséhez

vagy megtámadásához. Kelemen Ágnes felhívja a figyelmet a szervezetek, politikai szereplők és vállalkozások fontos szerepére, amelyek figyelemmel kísérik saját és tagjaik online posztjait. A rasszista, muzulmánellenes, antiszemita és szexista tartalmak terjedéséért igen gyakran nem a rosszhiszeműség, hanem a kérdéssel történő érdemi foglalkozás hiánya a felelős. A nyilvánosság felvilágosítása és a problémás tartalmak jelentése a közösségi média platformokon (mint például a Facebookon) fáradtságos, de rendkívül fontos feladat, amely mindannyiunk kötelessége.

Boros Gerzson, a Magyarországi Muszlimok Egyházának tagja ezt a témát kibontva ismerteti, hogy elszánt aktivisták egy csoportja miként tűzte ki célul, hogy jobban megértsék és kiiktassák a magyar nyelvű gyűlöletkeltő beszédet az online világból. Az NDI támogatását élvező, a gyűlöletbeszéd elleni küzdelemre irányuló projekt révén hasonlóan gondolkodó civil szervezetek és magánszemélyek olyan együttműködést hoztak létre, amelyben egyesítették erőiket, hogy közösen tegyenek az online gyűlöletbeszéd visszaszorításáért Magyarországon. A hollandiai székhelyű Textgain szervezet által létrehozott gyűlöletbeszéd-figyelő platformmal együttműködésben alapos és aprólékos munkát végeztek: követték és monitorozták a gyűlöletbeszédet, közben pedig tájékoztak arról, hogy ezek milyen gyűlöletkeltő diskurzusokat eredményeztek, amelyek aztán nemcsak az online, hanem a magyarországi mainstream médiába is beszivárogtak. Ez a munka eredményezte a korábban már említett kampányt, amelyet olyan fiatalok hoztak létre és népszerűsítettek, akik kiálltak az interneten tapasztalt gyűlöletbeszéd ellen.

A koalíció munkáját mindvégig magasan képzett média- és jogi szakemberek segítették. Ez utóbbiak között említhető a jogász végzettséggel rendelkező Zentai Ágnes, aki a Szim Salom Progresszív Zsidó Hitközség tagjaként kulcsszerepet töltött be az online diskurzusok vizsgálatában, és annak megállapításában, hogy az online tartalmak törvénybe ütközőnek minősülnek-e, vagy ha jogszabályt nem is sértenek, de hol/miként fokozzák a magyar társadalom megosztottságát és idegengyűlöletét. Zentai Ágnes írásában felteszi a kérdést: hol húzódik a határ a gyűlöletbeszéd, a gyűlöletbűncselekmények és a gyűlöletkeltő beszéd között? Meddig terjedhet a véleménynyilvánítás szabadsága, ha azt közben a gyűlöletbeszéd terjesztésére használják fel? Milyen esetekben kell szankciókat alkalmazni, hiszen a megosztott tartalom/vélemény akár olyan mértékben gyakorol vagy gyakorolt negatív hatást az egyének és akár az egész közösség életére, hogy valós következményekkel bír, fizikai támadásoknak teszi ki őket?

Végül pedig a projekt részéről merül fel a kérdés: hogyan lehet együttesen fellépni az online gyűlöletbeszéd konkrét és ismétlődő esetei ellen, hogy az ne eredményezzen nagy mértékben megosztott, bizalmatlan és mélyen traumatizált társadalmat, amelyben mindenkinek folyamatosan félelemben kell élnie, vagy csak saját magára támaszkodhat védelem szempontjából?

Ezeket a témákat viszi tovább a létrejött koalíció, ezeket vitatják meg egymás közt és más szervezetekkel, közösségekkel, valamint a közvéleményt befolyásoló influenszerekkel és politikai szereplőkkel, akik felelősek azért, hogy egy gyűlöletbeszéd-től mentes társadalmat hozzanak létre, amelyben a vallás és meggyőződés szabadsága mindenki számára elérhető és gyakorolható.

TANULMÁNYOK

Kelemen Ágnes Katalin társadalomtörténész, jelenleg egy olyan nemzetközi kutatási projekt Magyarország-szakértője, melynek témája Közép-Kelet Európa 20. századi története a menekültek szempontjából. Összehasonlító történettudományból doktorált a Közép-európai Egyetemen (CEU) 2019-ben. Korábban öt évig dolgozott ifjúsági vezetőként a szarvasi nemzetközi zsidó táborban. Az NDI vallásszabadság programjában részt vett az online gyűlöletbeszéd monitorozásában és a fiataloknak tartott foglalkozások kidolgozásában.

A közösségi média használata felelősséggel jár

Az ismeretterjesztésben is aktív, a 20. századdal és zsidó történelemmel foglalkozó történészként szerzett tapasztalataimból kiindulva arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy milyen nagy felelőssége van az online gyűlöletbeszéd terjedésében a közösségi média tartalmat nem magánszemélyként létrehozóknak – tehát intézményeknek, szervezeteknek és az ezek közösségi média felületeit kezelő személyeknek. Nagy problémának látom, hogy intézmények és szervezetek gyakran adnak a közösségi oldalakon platformot gyűlöletkeltő és gyűlöletbeszédet tartalmazó kommenteknek. Az esetek nagy részében nem rosszindulatból, hanem hanyagságból.

Egyszerű közösségi média használóként elvileg egyre több lehetősége van az embernek szembeszállni az online gyűlöletbeszédrel, mivel a gyűlölködővel való konfrontáció nélkül jelenthet egy adott tartalmat gyűlöletbeszédként, és elérheti annak eltávolítását egy közösségi oldalról. 2016. május 31-én az Európai Bizottság, valamint a közösségi média nagy részét uraló négy cég („Big 4”: a Facebook, a Twitter, a YouTube

és a Microsoft) létrehozott egy szabályzatot, amely szerint ezek a cégek segítik a gyűlöletbeszéd-tartalmak terjedésének megállítását Európában. Azt vállalták, hogy az érvényes bejelentések többségét egy napon belül megvizsgálják, és hogy az európai uniós jogszabályokat átültető nemzeti jogszabályokba ütköző tartalmakat eltávolítják vagy elérhetetlenné teszik. A Háttér Társaság 2017-es felmérése szerint a négy cég a felhasználók által gyűlöletbeszédként bejelentett tartalmak 94%-át el is távolította.¹ Ma már (2021-ben) azonban a gyakorlatban azt tapasztaljuk, hogy ha nem egyszerre sok ember jelent egy adott tartalmat, akkor a szolgáltatók úgy döntenek, hogy az nem volt gyűlöletbeszéd, főleg ha nem szerepelt benne egy kisebbség sem megnevezve.² Ennek okaira később kitérek, mindenesetre remélhető, hogy az algoritmusok fejlődése hamarosan lehetővé teszi az ilyen burkolt tartalmak felismerését is.

Ugyanakkor, leginkább azokat a tartalmakat vizsgálják meg a közösségi média szolgáltatók, amelyeket valaki kifogásolt, ezért nagyon fontos, hogy a közösségi média felületek felhasználói érzékenyek legyenek a gyűlöletbeszédre és általában mindig jelentsék, ha találkoznak vele, és más jelenségeket pedig ne jelentsenek gyűlöletbeszédként. Abban, hogy mennyire válunk felhasználóként érzékennyé és jól informálttá a gyűlöletbeszéd témájában, nagy szerepet töltenek be az intézmények és a szervezetek, amelyek munkájában részt veszünk, vagy amelyek felületeit követjük.

2021-re azt szinte minden intézmény és szervezet felismerte, hogy a közösségi médiában jelen kell lennie, de e jelenlét következményeit kevesen vonták le megfelelően. A közösségi médiában sokan és gyorsan tudnak reagálni egy-egy nyilvános tartalomra, aminek előnyeit élvezzük, ám sokan figyelmen kívül hagyják azoknak az eseteknek a jelentőségét, amikor várható esetleges negatív kommentek érkeznek. Fontos, hogy egy oldal vagy csoport moderátorai – az adott intézmény vagy szervezet közösségi médiáját kezelő személyek – kinyilvánítsák, hogy nem fér bele a vallási, a roma vagy bármilyen másik csoport megbélyegzése az intézmény vagy szervezet értékrendjébe. Ugyanis ha ez nem történik meg és egyes felhasználók ráadásul like-okkal értékelik a gyűlöletkeltő kommenteket, a

1 *Sokat javult a közösségi média online gyűlöletbeszéd elleni fellépése* <https://hatter.hu/hirek/sokat-javult-a-kozossegi-media-online-gyuloletbeszed-elleni-fellepese> (Utolsó letöltés: 2021.11.20.) Distribution of Online Complains Per Hate Type

2 Distribution of Online Complains Per Hate Type <https://evidencehub.net/chart/distribution-of-online-complaints-per-hate-type-1.0> (Utolsó letöltés: 2021.11.20.)

többség pedig úgy tesz, mintha nem vette volna észre, az a gyűlölködőt arról győzi meg, hogy szabad a pálya, hiszen a többség egyetért vele. Ugyanis a gyűlöletbeszéd és más típusú bántalmazások is a „járókelő effektus” miatt terjednek. Ez azt jelenti, hogy minél több tanúja van a bántalmazásnak, annál kisebb az esélye, hogy valaki az áldozat segítségére siet. Egyrészt a csoportnyomás azt diktálja a többségünknek, hogy tegyen úgy, mintha mi sem történt volna, másrészt a felelősség megoszlása miatt – „Miért pont én tegyek valamit?”. A járókelő effektust többen is vizsgálják és több kampány pont ezt a jelenséget igyekszik ellensúlyozni.

Feltehető, hogy kis intézmények és szervezetek esetében nincs is közösségi média menedzser, hanem egy más munkakörökkel már eleve túlterhelt, az online kommunikációban nem is feltétlenül gyakorlott munkatársra hárul a közösségi média profil kezelése, ami így kimerül az intézmény vagy szervezet eseményeinek hirdetésében. Például az országok külföldi kulturális intézményei természetesen gyakran rendeznek megemlékezéseket 20. századi eseményekről, amelyeket – helyesen – ismeretterjesztő jellegű Facebook posztokkal is hirdetnek. Maguk a posztok ritkán problémásak, ám a 20. század országoként nagyon eltérő mértékben feldolgozott történelmi traumái (a népiirtások, a két világháború, és a diktatúrák) értelemszerűen nagyon sokféle kommentárt váltanak ki az online nyilvánosságban jelenlévő emberekből. Olykor gyűlöletkeltő beszédet, néha akár gyűlöletbeszédet is.

A gyűlöletkeltő beszédet nem mindig könnyű a gyűlöletbeszédtől elkülöníteni,³ hiszen kontextusfüggő, hogy egy kijelentés azon kívül, hogy gyűlöletet kelt valamely csoport ellen, veszélybe sodorja-e a csoport tagjait adott pillanatban. Például, amikor paramilitáris szervezetek romák lakta környéken masírozva tartanak rasszista beszédeket, egyértelmű, hogy fizikai veszélyben vannak a roma lakók, hiszen gyakorlatilag a helyzet foglyai, az ellenük erőszakra hergelt emberek saját otthonaik közelében tartózkodnak és bármikor rájuk támadhatnak. Ez világosan kimeríti a „clear and present danger” (világos és jelenlévő veszély) fogalmát,⁴ a rasszista beszédekben bántalmazott emberek testi épségének és egészségének sérelme egy ilyen helyzetben bármely pillanatban sérülhet, sőt életük is veszélybe kerülhet, ahogy erre sajnos több példa is volt 2006-ban Magyarországon.

3 Mint a tanulmányban Zentai Ágnes kifejtette, a gyűlöletbeszéd egy gyűlöletbűncselekmény, tehát egy embercsoportra vonatkozóan súlyosan negatív előítéletek által motivált szóbeli aktus. A gyűlöletkeltő beszéddel kapcsolatban lásd még a tanulmány Boros Gerzson által írt fejezetét is.

4 Lásd a tanulmány Zántai Ágnes által írt fejezetében.

Az online térben nem ennyire egyértelműek a tér határai, és a veszélyeztetett csoport tagjainak jelenléte. Nyilvános közösségi média tartalmak esetében mindamellettt ésszerű úgy tekinteni a helyzetre, hogy az online térben feltehetőleg jelen vannak a komment szekcióban esetlegesen bántalmazott csoport tagjai is, valamint a nyilvános gyűlöletkeltés az internet révén gyorsan képes terjedni, így egy kisebbség veszélybe sodrásáról van szó. Tehát, vannak kijelentések, amelyek egy négy szemközti fizikai beszélgetésben csak gyűlöletkeltésnek számítanak, de egy nyilvános Facebook komment formájában gyűlöletbeszédnek tekinthetők. Igaz, hogy bárki „jelentheti” a Facebook-nak, ha valamely kommentről úgy gondolja, hogy nem fér bele a közösségi oldal szabályzatába és szerinte gyűlöletbeszéd. Ám az algoritmus sok esetben nem ad neki igazat, mivel egyelőre sokkal kevesebb gyűlöletkeltő áthallást ismer fel, mint az emberi „józan paraszti ész”, mivel nem rendelkezik még a mesterséges intelligencia számára szükséges nagy mennyiségű adattal és kontextuális tudással, amelyekből megfelelő programozással megtanulhatja például a(z emberi agy számára kevésbé) burkolt „cigányozás” és „zsidózás” felismerését. Ebben nagy szerepe van a nyelvi korlátnak is, mivel az áthallások jelentését (pl. humoros vagy ironikus-e egy mondat, illetve valamilyen híres idézet vagy annak átfogalmazása-e) kulturális utalások is adják, amelyek ismeretével a mesterséges intelligenciát nehezebb felruházni, mint az embert. Magyar anyanyelvű moderátorból pedig, akik a mesterséges intelligenciát a jelentett tartalmak megítélésében segítik, kevés van. Mindamellettt, az emberi közösségi média használók lelkét mérgezik a helyben hagyott – mert nem eltávolított, sőt esetleg más felhasználók „like”-jaival még meg is erősített – kommentek, amelyek negatív fényben tüntetik fel egy védett (vallási, etnikai, nemi, szexuális kisebbség) közösség tagjait.

Egy ideális világban a poszt létrehozója válaszolna minden problematikus kommentre, felhívva a figyelmet arra, hogy a kommentelő általi indulatkeltés nem fér bele az adott intézmény vagy szervezet etikai kódexébe. Mivel azonban nem egy ideális világban élünk, előfordulhat, hogy nincs kapacitás minden problematikus kommentre reagálni. Mindamellettt egyszer leírni a csoport leírásba az intézmény vagy szervezet etikai kódexét röviden, vagy ami még fontosabb, az oldal vagy csoport moderálási elveit, nem nagy fáradság, és egy jó gyakorlat. Még jobb, ha csoportjaikban belépési kérdések megválaszolásához kötik a belépést, amelyek egyike az, hogy „elfogadja-e a csoport leírásában szereplő kommunikációs elvek betartását posztjai vagy kommentjei megfogalmazásánál?”. Ezekre az elvekre és a belépés szabályaira időről-időre jó felhívni a figyelmet – az algoritmus működése úgyis arra szorít minden oldal és csoport működtetőt, hogy

naponta hozzon létre tartalmat, és lássuk be, sok intézmény és szervezet esetében nem minden napra akad megosztandó tartalom.

A 444 hírportál által 2016 elején bevezetett kommentelők számára írt szabályzatából több pont is ajánlható minden intézmény és szervezet számára átvételre. Az egyik szerint „Úgy beszélj másokkal, ahogy szemtől szemben is beszélnél velük, és ahogy szeretnéd, hogy veled beszéljenek, viselkedjenek az emberek!” – hiszen mint feltehetően sokan tapasztaltuk már, az emberek képesek sokkal erőszakosabban kommunikálni online írott kommunikációban, mint szemtől-szembe beszélgetésben. Egy másik szabály: „Ne személyeskedj, ne légy agresszív, ne zaklass másokat! Ne tegyél gyűlölködő megjegyzéseket senkinek a nemére, vallására, etnikumára, fizikumára, szexualitására. Semmijére se.” Szintén megszívlelendő, hogy arra kéri követőiket: „Ne posztolj semmilyen gyűlöletkeltő tartalmat, legyen az kép, videó vagy szöveg!”⁵

Természetesen csak akkor éri el célját egy szabályzat, ha valóban van következménye a be nem tartásának, amihez lehetőleg naponta kétszer végig kell nézni egy adott oldal vagy csoport posztjaira beérkezett kommenteket és az oldal vagy csoport szabályait sértő tartalmakat a leghatékonyabb törölni. Párszor érdemes lehet elmagyarázni, hogy miért ítélte meg a moderátor szabálysértőnek a tartalmat, de ha ugyanaz a felhasználó folyamatosan próbálkozik hasonló tartalmakkal, akkor jobb magyarázkodás nélkül törölni problematikus hozzászólásait.

Ez a javaslat talán provokatív, talán lesz, aki a szólásszabadság korlátozásaként értelmezi (főleg akinek gyűlöletkeltő hozzászólásait törlik), de véleményem szerint ez egy ésszerű mértékű korlátozás egy másik fontos jog, az emberi méltósághoz való jog védelmében. Minél több intézmény és szervezet oldalain és csoportjaiban lehetetlenül el a gyűlöletkeltés és a gyűlöletbeszéd, annál kevésbé fog követőkre találni a felhasználók nagy többsége körében. A felhasználók nagy többségét olyan emberek alkotják, akik nem gyűlölik a kisebbségeket eleve, de kisebb az éberségük és túl könnyű érzékenységüket elalatatni, amennyiben megszokottá válik a gyűlöletkeltés és a gyűlöletbeszéd.

5 *Kommentelési szabályok a 444-en* <https://444.hu/2016/01/15/kommentelési-szabalyok-a-444-en> (Utolsó letöltés: 2021.11.20..)

Ide tartozik még, hogy sajnos nem csak azon kell gondolkodnunk, hogy egy ideális világ milyen lenne, hanem emlékeznünk kell a történelem tragédiáira is, amikor a gyűlöletbeszéd fokozatosan vezetett el háborúkhöz, népirtásokhoz, az emberiség nagy katasztrófáihoz. Az internet megjelenése előtti jóval lassabb kommunikáció mellett is. Az internet nemcsak a pozitív tartalmak, hanem a gyűlöletbeszéd terjedésének hihetetlen mértékű felgyorsulásához is vezetett, így az online gyűlöletbeszéddel még sokkal hamarabb kellett volna vennünk a harcot, a nyomtatott sajtó megjelenésénél, sőt már az ókori falra írt graffitik korában kellett volna cselekedni.

Boros Gerzson Dávid adattudós, a Data Science Europe Kft. ügyvezetője és megalapítója. Gépi tanuló algoritmusokkal közel 10 év óta foglalkozik. Már több, mint 20 adattudományial kapcsolatos projekten dolgozott, ügyfelei voltak többek között amerikai, brit, holland, orosz, indiai, indonéz és természetesen magyar startupok. Okleveles energetikai mérnök, diplomáját a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen szerezte, jelenleg a brit Cumbria University hallgatója Master of Business Administration in Artificial Intelligence szakon. A Muszlim Ifjúsági Társaság elnöke, az árnyaltan

gondolkodás elkötelezett híve, ütőhangszeres zenész. Az NDI vallásszabadság programban az online gyűlöletbeszéd monitorozását koordinálta.

Küzdelem a vallási és különböző sérülékeny kisebbségi csoportok felé irányuló online gyűlöletbeszéd ellen

Civil szervezetekkel, magánszemélyekkel létrehoztunk egy közös együttműködést, melyben arra „szövetkeztünk”, hogy próbálunk valamit tenni együtt azért, hogy Magyarországon az online gyűlöletből egy kicsit kevesebb legyen. Mivel ez egy nagyon tág terület, ezért szűkítettük a fókuszunkat, és a romákat, zsidókat és muszlimokat érintő gyűlöletbeszédre koncentráltunk, mivel az érintett szervezetek számára ezek a legrelevánsabb témák. A projekttel kapcsolatos egyeztetéseket 2020 szeptemberében kezdtük el, míg a tényleges tevékenységek 2021 februárjában indultak el és 2021 novemberéig tartottak.

Több szakaszra osztottuk fel a projektünket. Az első mérföldkő az online gyűlöletbeszéd monitorozása volt, ami azt jelenti, hogy keressük az interneten azokat a cikkeket, kommenteket, posztokat, egyéb írásokat, amelyek gyűlöletbeszédet tartalmaznak. Ahhoz, hogy ezt a feladatot szakavatottan tudjuk teljesíteni, szükséges volt tanulnunk a témáról, hiszen csapatunk nem volt képzett ezen a területen. Tréningeken vettünk részt, amik a gyűlöletbeszéd formáiról és hatásairól, az online gyűlöletbeszéd jellemzőiről, a különböző online platformok által nyújtott lehetőségekről és korlátokról, valamint a lehetséges megoldásokról, válaszadási lehetőségekről szóltak.

A monitorozási tevékenység kapcsán két lehetőséget mérlegeltünk: felkutatjuk az interneten emberi erőforrással a gyűlöletbeszédet, vagy valamilyen számítógépes, automatizált megoldást használunk. Az előbbit, kellő számú és idővel rendelkező szakember hiányában csak szűrőpróbaszerűen tudtuk volna kivitelezni. Ez azt jelenti, hogy véletlenül beleolvastunk online tartalmakba, hogy találjunk gyűlöletbeszédet. Ez kevésbé hatékony és nagyon időigényes lett volna, így azt elvetettük. A számítógéppel támogatott „félautomata” gyűlöletbeszéd monitorozás sokkal hatékonyabb. Félautomata azért, mert a szövegek összegyűjtését programozott gépi algoritmusok végzik, míg a szövegekről emberek döntenek el, hogy tartalmazzak-e gyűlölködést. A projektünk indulásának elején még nem volt számunkra olyan elérhető algoritmus, amely magyar nyelven képes emberi szakértelem és beavatkozás nélkül meghatározni egy-egy szövegrészletről, hogy tartalmaz-e gyűlöletbeszédet. Egy ilyen – akár teljesen automata – mesterséges intelligencia alapú algoritmus létrehozása és tanítása egy céllá vált, amiről tanulmányom későbbi részében fogok írni részletesen. A félautomata rendszer létrehozásához is hosszú út vezetett, hiszen az adatgyűjtés, adattisztítás, adatkiválasztás lépéseinek automatizálását is meg kellett valósítanunk, illetve azt menedzselnünk kellett.

Adatokat a holland Textgain-től kaptunk, akik kifejezetten a gyűlöletbeszéd automata monitorozásával foglalkoznak. Facebookról, Twitterről, hírportálokról és egyéb weboldalokról kaptunk szövegeket, amiket mi tovább szűrtünk számítógépes programozás segítségével, csökkentve ezzel az átnézendő szövegmennyiséget. Ahhoz, hogy a Textgain releváns találatokat küldjön nekünk, és ahhoz, hogy mi programozás segítségével tovább tudjuk szűrni a kapott szövegrészleteket, szükség volt arra, hogy létrehozzunk listákat, amelyek tartalmazzak számos gyűlöletbeszédre utaló (vagy akár önmagában gyűlöletbeszéd) szavakat és kifejezéseket. Ezeket később a projekt során folyamatosan bővítettük.

A programozottan kiválogatott szövegeket aztán táblázatba rendeztük és egy fiatal önkéntesekből álló monitorozó csapat nézte át ezeket a tartalmakat, és jelölték meg azokat, amelyek gyűlöletbeszédet tartalmaznak. Megállapítottuk, hogy attól még, hogy valami jogilag nem tekinthető gyűlöletbeszédnek, lehet nagyon káros és sértő. Ezért bevezettük a „gyűlöletkeltő” kategóriát. Tanulság volt számunkra az is, hogy az ilyen jellegű monitorozó munka nagyon megterhelő pszichésen, gyakran szünetet kell tartani és nem lehet hosszú távon ilyen tevékenységet folytatni.

Ennek a mérföldkőnek a legfontosabb eredménye valószínűleg az a monitorozó tevékenységből származó adat, amellyel mesterséges intelligencia algoritmust lehet tanítani arra, hogy egy szöveg tartalmaz-e gyűlöletbeszédet.

A második mérföldkőben foglalkozásokat tartottunk fiataloknak. A cél az volt, hogy fiatalokat nem formális oktatási módszerekkel neveljük és oktassuk az online gyűlöletbeszéd témájában. A 90 perces műhelyeket 2 moderátor vezette. A cél az volt, hogy tudatosítsuk a hallgatóságban miért probléma a gyűlöletbeszéd, hogyan ismerhetik fel és hogyan léphetnek fel ellene.

Különböző fórumokon hirdettük a programot, de sajnos néhány kivételtől eltekintve nem volt rájuk jelentkező. Ebből véleményünk szerint különböző következtetéseket lehet levonni: vagy nagyon passzívak a fiatalok, vagy nem értik ennek a jelentőségét, vagy félnek jelentkezni ilyen programra, esetleg nem is tartják problémának a gyűlöletbeszédet. Bármelyik verzió is az igaz (vagy ezek egyvelege), egyik sem öröndetes. Lehetséges ok lehet még az is, hogy eredetileg online terveztük a programok lebonyolítását a COVID-19 helyzet miatt, mivel azonban júniustól megnyitották az iskolákat, a sok online tanulás után már valószínűleg nem volt kedve a fiataloknak újra „leülni a képernyő elé”.

Végül különböző táborokban tartottuk meg a foglalkozásokat, 14 és 18 év közötti fiataloknak. Nagyon pozitív fogadtatása volt a programnak a hallgatóság körében. Ennek a mérföldkőnek az egyik legfontosabb eredménye valószínűleg a műhelymunka kidolgozott anyaga, amely arra lett létrehozva, hogy a fiatalokat oktassuk gyűlöletbeszéd témájában és a gyűlöletbeszéd elleni aktivizmusra ösztönözzük őket.

A második mérföldkővel párhuzamosan elemzéseket végeztünk a már lemonitorozott adatokon. Azt látjuk, hogy van néhány kifejezés, amiket nagyon gyakran használnak a magyarok gyűlöletbeszédekben. A lentebbi képen külön-külön téglalapokban találhatjuk a zsidókat, muszlimokat és romákat érintő gyűlölködő kommentekben, hírekben, blog cikkekben, egyéb online írásokban leggyakrabban előforduló kifejezéseket. A színeknek nincs jelentősége, viszont a betűk nagysága számít: a nagyobb betűvel szedett szavak, kifejezések gyakoribb előfordulást jelentenek.

A harmadik mérföldkő egy online média kampány volt. Facebookon, Instagramon és TikTokon futott szeptember 23 és 29 között. [1] A videókban fiatalok játszanak el egy-egy tanulságos történetet vagy beszélnek alapvető emberi értékekről. A videók műhelyfoglalkozások keretében készültek el. A fiatalok tanultak a filmkészítésről, és egy szakértő vezetésével ők maguk írták meg a történeteiket, használhatták a kamerát és készítették el a kisfilmeket.

Sajnos a videók alatt az online platformokon számos gyűlölködő komment is megjelent. Kifejezetten azok alatt jelentek meg ezek, ahol fiatal lányok alapvető emberi jogokról beszélnek.

A mérföldkövekkel párhuzamosan futott egy mesterséges intelligencia algoritmus megalkotása, amely képes – valamilyen pontossággal – eldönteni egy szövegről automatikusan, hogy tartalmaz-e gyűlölködést. Az ilyen típusú algoritmust osztályozó algoritmusnak hívják, hiszen osztályozza a szövegeket, méghozzá két osztályba: „gyűlölködést tartalmazó” és „gyűlölködést nem tartalmazó” osztályokba. Ahhoz, hogy egy ilyen algoritmust létre lehessen hozni, több különböző dologra van szükség. Egyrészt létre kell hozni olyan nyelvi modellt, amely képes magyar nyelvű szövegekkel dolgozni. Ez nem probléma, ilyenek már korábban is rendelkezésre álltak, ezek ingyen letölthetők az internetről és szabadon használhatók. Másrészt egy gépi tanuló algoritmust adatokkal

lehet tanítani. A tanításhoz korábban nem állt rendelkezésünkre adat. A következő típusú adatokra van szükség a projektünk esetében:

- Szöveg,
- Emberi döntés arról, hogy a szöveg tartalmaz-e gyűlölködést.

A monitorozó tevékenység során korábban már említettük, hogy létre lettek hozva a fentebb említett adatok, hiszen a monitorozás során a fiatalok besorolták a szövegeket „gyűlölködést tartalmazó” és „gyűlölködést nem tartalmazó” osztályokba. Ezekon az adatokon már be lehetett tanítani az algoritmust. A szövegeket előkészítjük különböző eszközökkel egy úgynevezett mesterséges neurális hálónak⁶, amelyet betanítunk egy tanító adathalmazon, amely az összes adatnak a 67%-a. A tanítás után nagyon fontos tesztelni az algoritmus általánosító képességét. Ez azt jelenti, hogy az algoritmusnak nem csak a számára már megmutatott és betanított szövegeket kell tudnia jól osztályozni, hanem olyan szövegeket is, amelyeket korábban még sosem látott. Ennek az általánosító képességnek az ellenőrzésére hagyjuk az adatok 33%-át teszt adathalmaznak.

Sikerült létrehozunk egy olyan mesterséges intelligencia algoritmust, amely képes egészen pontosan osztályozni a szövegeket. Lehetséges az algoritmus „érzékenységét” állítani, amellyel meghatározzuk, hogy mennyire súlyos esetekben jelezze azt az algoritmus, hogy a szöveg potenciálisan tartalmaz-e gyűlölködő tartalmat. Ezeket az előre kiválogatott szövegeket aztán jó ideig még érdemes lesz embereknek átnézni, valamint felülbírálni a mesterséges intelligencia döntését, ezzel is tanítva azt.

Kitekintés

A jövőben érdemes lenne kialakítani egy olyan adatgyűjtő algoritmust, amely képes a weboldalokról automatikusan begyűjteni a szövegeket (eddig a holland Textgain cég segített nekünk ebben, de kellene egy saját megoldást fejleszteni). Majd a már meglévő mesterséges intelligencia algoritmust lehetne használni arra, hogy kiválogassa a potenciálisan gyűlöletbeszédet tartalmazó szövegeket, és ezeket át kellene néznie a monitorozást végző embereknek, hogy tovább tanítsák az algoritmust. Mindenképpen egy nagyon fontos és szükséges lépés lenne, hogy valamiképpen reagáljunk ezekre a gyűlölködő tartalmakra. Amennyiben lehetséges, jelenteni kellene

6 Mesterséges neurális hálózat: Az emberi ideghálózatok inspirálta matematikai modell

ezeket a platformokon, vagy jogi úton rendezni a problémát. Átfogó statisztikákat kellene készíteni, amelyet elkészíteni jelen projekt esetében a rendelkezésre álló korlátozott adatmennyiségből fakadóan nem volt célszerű. A szervezetek együttműködését is érdemes lenne hatékonyabbá tenni és fenntartani azt hosszú távon. Érdemes lenne rendszeresíteni az online kampányokat és a fiataloknak szánt foglalkozásokat.

Melléklet

[1] A Facebookon megjelent videók linkjei:

<https://www.facebook.com/PhirenAmenca/videos/328988882301332>

<https://www.facebook.com/PhirenAmenca/videos/3031041903844939>

<https://www.facebook.com/PhirenAmenca/videos/832522584096382>

<https://www.facebook.com/PhirenAmenca/videos/3768385623261155>

<https://www.facebook.com/PhirenAmenca/videos/362248502236587>

<https://www.facebook.com/PhirenAmenca/videos/234459205257860>

dr. Zentai Ágnes jogász, mediátor, pszichodráma vezető. A koalícióba az egyik vallási egyesület révén került be. Jogásként volt bíró, - büntető és családjog - tanított a felsőoktatásban büntetőjogot, volt ügyvéd és dolgozott családsegítőben is. Több cikket írt a büntetőjog és a különböző szabadságjogok viszonyáról, hangsúlyt fektetve arra, hogy a szabadságjogok nem korlátlanok, hiszen azzal mások alapvető jogai szenvednének sérelmet, de túlzott korlátozásuk a lényegüket csorbítaná. Különösen sokat foglalkozott a véleményszabadság alkotmányos határainak kérdéskörével és mind elméleti, mind gyakorlati

területen az un. gyűlölet-bűncselekményekkel. Mindez egyértelműen meghatározta szerepét a koalícióban.

A szó veszélyes fegyver és van, aki fegyvertelen (Bródy János)

Gyűlöletbeszéd, gyűlölet-bűncselekmények, véleményszabadság, avagy a véleménynyilvánítás szabadsága és még sok minden más.

Hogyan és miért jutott el ez a kérdés a jogi szabályozásig, majd súlyosabb eseteiben a büntetőjogi szankcionálásig? Hosszú út vezetett idáig és ma is sokféle jogi felfogás van világszerte, Európában valamelyest egységesebb, de természetesen messze nem azonos. Ebben az adott ország történelme és jelenkora is fontos befolyásoló tényező. Miért is van szükség a kérdéssel való foglalkozásra, a jogi és ezen belül a büntetőjogi szabályozásra? Ha nagyon egyértelműen és keményen, egy mondatban meg akarom fogalmazni, akkor azt mondhatom: minden népirtás a szavakkal kezdődik.

Ugyanakkor **a véleményszabadság, pontosabb megfogalmazásban a véleménynyilvánítás szabadsága a demokratikus társadalmakban alapvető jog, és mint minden alapvetően fontos szabadságjog, a polgári forradalmak terméke. Nem könnyű feladat jól meghúzni a határait és ez a mai napig fontos, ám nem könnyű szabályozási probléma a jogalkotás szintjén, de nem egyszerű sokszor a helyzet a jogalkalmazó számára sem.**

Könnyű belátni, hogy visszaélészerű használata nagyon súlyos sérelmeket okozhat, ugyanakkor túlzott korlátozása a jog érvényesülését lehetetlenítheti el. A jelenlegi magyar helyzet minden tekintetben sajátos, és kicsit sem pozitív irányba tér el a legtöbb európai országtól, de erre a későbbiekben majd még részletesebben kitérek.

1789-ben Franciaországban a forradalmi alkotmányozó gyűlés megalkotta az „Emberi és Politikai Jogok Egyetemes Nyilatkozata” című dokumentumát (amelyet a király jóváhagyott). Rövid idővel ezután megszületett az USA akkori alkotmányának első módosítása, amely maig hatóan előírja, hogy a kongresszus nem hozhat törvényt „a szólás vagy sajtó szabadságának korlátozására” amelynek alapján az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága szerint a gyűlöletnyilvánítás szankcionálása önmagában, minősítő körülmények hiányában nem korlátozható. Ilyen körülményeknek lényegében azt tekinti, ha személyek vagy csoportok közvetlen megfélemlítésének vagy megfélemlítésének szándéka egyértelműen bizonyítható. Enélkül a bármilyen nyilvánosság előtt elhangzó, bármilyen tartalmú gyűlöletbeszéd nem büntethető.

Gondolhatnánk, hogy ennek a mai Magyarországon semmi jelentősége nincs, de a valóság az, hogy ez sajnos egyáltalán nincs így, mint majd lentebb látni fogjuk. Az európai kontinentális jog fejlődése e tekintetben és sok másban is jelentősen eltér az Egyesült Államokétól, elsősorban a nagyon eltérő történelmi körülmények miatt.

A francia forradalom erőteljes hatást gyakorolt az európai szabadságjogok felfogására, mert a meglévő rendi társadalom ellenében határozta meg magát, ellentétben az Egyesült Államokkal, ahol az ettől eltérő társadalmi fejlődés nyilván más szempontokat hozott sok tekintetben.

A francia forradalom ismert hármas jelszava a szabadság, egyenlőség, testvériség, melynek egyenlőség szava sok félreértéssel ellentétben egyértelműen a törvény előtti egyenlőséget jelenti. A korábbi jogrendben ugyanis nyíltan megfogalmazottan, más szabályok vonatkoztak az emberekre társadalmi helyzet szerint, és természetesen a magasabb státuszúakra a lényegesen kedvezőbbek.

Látványosan eltér a véleményszabadság és annak korlátos vagy korlátlan volta a francia és az előbb bemutatott három hónapos eltéréssel született Egyesült Államokbeli szabályozásban. A francia (1789-ben vagyunk!!)

a szabad véleménynyilvánításhoz való jogot így fogalmazza meg: „A gondolatok és vélemények szabad közlése egyike az ember legértékesebb jogainak; ennek megfelelően minden polgár szabadon beszélhet, írhat és nyomtathat, kivéve, ha visszaél ezzel a szabadsággal, a törvény által meghatározott esetekben. Tehát a gondolat, a vélemény szabad, ez senki által értelemszerűen nem korlátozható, de annak kinyilvánítása tekintetében már szükségesek szabályok. Ezt már kiegészítették, illetve pontosították az 1795-ben hatályba lépett újabb (immár harmadik) alkotmányban, amely a szabadságjogok fogalmát kiegészítette azzal, hogy a „szabadság abban áll, hogy azt lehet tenni, ami mások jogait nem sérti”. Ne feledjük, az 1700-as évek végén vagyunk, Franciaországban!

A következő kétszáz évben mintha ezek az alapvető fogalmak újra és újra megkérdőjeleződnének. A kétszáz évvel későbbi Magyarországon a jogértelmezésben és ezzel a jogalkalmazás területén egy ezzel ellentétes folyamat zajlott, és zajlik egyre erőteljesebben.

Az emberi jogok kérdései egy időre Franciaországban is némileg feledésbe merültek. A témát a következő rendszerek sokáig a korábbiaktól eltérően kezelték. A társadalmi változások mindig alapvetően hatnak a jogra. A fejlődés természetesen semmilyen téren nem folyamatos és egyirányú, amint erről számos tapasztalat van.

Az alapvető emberi jogok kérdése, nem véletlenül, Európában nagyon erőteljesen a második világháborút követően került ismét előtérbe. **Az ENSZ közgyűlése 1948-ban fogadta el az „Emberi Jogok Általános Nyilatkozata” című dokumentumot. Ennek nyomán született 1966-ban a témában máig alapvető és az egyes országok jogalkotását sokban meghatározó, mára több mint 150 ország által elfogadott, Magyarországon 1976-ban ratifikált és így a belső jog részévé tett „Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmány” elnevezésű dokumentum.** Ennek a legfőbb eleme és az ebből következők alapja az a gondolat, hogy az emberek egyenlő méltósággal születnek és ebből vezethetőek le a minden embert megillető alapvető jogok.

Itt visszatérnek azok a gondolatok, amelyeket már a Francia Forradalom kapcsán Franciaországban fogalmaztak meg és bár egy ideig háttérbe szorultak, ez időtől ismét és máig is erőteljes a hatásuk. Nevezetesen, hogy mindenkit megillet a szabad véleménynyilvánítás joga, de ez a jog gyakorlása során „különleges kötelességekkel és felelősséggel jár.” Ebből következően korlátozásoknak vethetők alá, amelyeket törvénynek kell

megállapítania. Talán nem is meglepő, hogy abban, hogy mik is ezek a korlátozási szempontok, lényegében a francia forradalom kapcsán kidolgozott elveket követi. Márpedig meggyőződésem szerint a témában a legfontosabb kérdés az, hogy mik a jogszerű korlátozás szempontjai.

E dokumentum szerint azok felelnek meg ezeknek az alapvető elveknek, „amelyek a) mások jogainak vagy jó hírének tiszteletben tartására, illetőleg b) az állambiztonság vagy a közrend, a közegészség vagy a közérkölcsvédelme érdekében szükségesek. Sőt külön is leszögezi, hogy „törvényben kell megtiltani a nemzeti, faji vagy vallási gyűlölet bármilyen hirdetését, amely megkülönböztetésre, ellenségeskedésre vagy erőszakra izgat, és amely mások elleni magatartásra ösztönzést sugall.”

Ugyanakkor ezt a felsorolást nem tekinti kimerítőnek, az egyes államok ezen túlmenő tiltásokat is elrendelhetnek. Bár nem tér ki arra, hogy milyen jellegű törvényben kell szabályozni, evidenciának látszik, hogy a legsúlyosabb esetek mindenképpen büntetőjogi szabályozást kívánnak, egyéb esetekben elegendő lehet a polgári, közigazgatási stb. jog szabályrendszere is.

Nagyon fontos, hogy egyúttal **előírja a csatlakozó államoknak a csatlakozásból adódó kötelezettségeik „diszkriminációmentes és hatékony megvalósítását”.**

Diszkriminációmentes, azaz: nem, bőrszín nemzeti, nemzetiségi hovatartozás, nyelv, vallás, anyagi helyzet, politikai hovatartozás stb. alapon nem tehető különbség az érintettek között, vagyis mindenki joga megvédessék, bárki vagy bármilyen szervezet stb. nevében történt is a jogsértés.

Hatékony, vagyis a fentihez legyen megfelelő hatósági, bírósági stb. rendszer, amely megfelelően teljesíti feladatát.

Ezzel nagyjából semennyire nem kompatibilis a mai magyar helyzet, mert lehet bármilyen a jogi szabályozás, ha a jogalkalmazás ezzel tökéletesen szembe megy, vagyis a diszkriminációmentes és főleg a hatékony megvédés semmilyen mértékben nincs biztosítva, sőt.

Az Európai Unió dokumentumai közül fontos az Alapvető Jogok Chartája, amely 2009 óta kötelező, de már 2000-ben elfogadta az Európa Tanács. Ezt követően csak a pontosítása zajlott, a lényegét illetően konszenzus volt. Több más mellett behozza e vonatkozásban az arányosság fogalmát a különböző jogok érvényesülése és érvényesítése vonatkozásában. Ennek lényege, hogy az egyes jogok azoknak a korlátozásoknak vethetők alá, amelyek más alapvető jogok biztosításához szükségesek. Vagyis az a fajta de facto korlátlanúsága az ún. vélemény szabadságnak ezzel is teljesen

ellentétes. Hiszen ezzel más alapvető jogok pl. az emberi méltósághoz való jog teljesen védtelenné válik. És akkor még a nagyon súlyos társadalmi hatásokról nem beszéltünk. Hiszen a gyűlöletbeszéd korlátok nélkül evidens módon egyre durvul és eszkalálódik, különösen, ha az állam és szervei részéről még a leghalványabb elmarasztalással sem találkozik, nemhogy jogi szankcióval. Bár ez nem volt mindig így természetesen nálunk sem.

Magyarországon sokáig a téma csak a büntetőjog szintjén volt szabályozva. A gyűlölet-bűncselekmények közös lényege, hogy az egy embercsoportra vonatkozóan súlyosan negatív előítéletek által motivált cselekmény, amelynek a legenyhébb, de kicsit sem veszélytelen formája a szó. Ez az előítélet rávetül a csoporthoz tartozó egyes emberekre, elnyomva az ő konkrét személyét és ennek alapján történik ezen egyetlen szempont szerinti negatív megítélése.

Természetesen a jog kiemelten azokat a közös jellemzőket sorolja fel elsősorban, amelyek a történelem során már nagyon sokszor vezettek súlyos következményekhez, tehát elsősorban a bőrszín, etnikai, nemzeti hovatartozás, vallás majd az idő változásával egyre több szabályozásba bekerült a szexuális irányultság és nemi identitás. Fontos hogy ez kisebbségvédelemre szolgál elsősorban, tehát az adott helyen jelentős többségben lévők vonatkozásában nem vagy lényegesen enyhébben alkalmazzák, mert ezzel megfordulna a törvényi cél. Hiszen a történelem során nyilván nem a többségi vallás, bőrszín, etnikai hovatartozás stb. elleni gyűlöletbeszéd vezetett nagyon súlyos következményekhez. Ugyanakkor ez jóval kevésbé sérti adott esetben az emberi méltóságot is. És mivel a minden ember egyenlő méltósága az alap, a kirekesztők, uszítók, fenyegetők jogát nem védi ebbéli „véleményük” kinyilvánításában.

Magyarországon sajnos ez is kifordult önmagából a jogalkalmazás terén, amint majd lentebb látni fogjuk. És bár általában mindenütt van valami olyan kitétel, ami a fel nem soroltakra vonatkozik, azért annak tartalmilag a gyakorlat szintjén olyannak kell lennie, amely társadalmi veszélyességét tekintve (büntetőjogilag) összemérhető az adott jogszabályban megnevezettekkel. Más jogágban a saját szempontrendszer szerinti összemérhetőség az alap.

Tehát a gyűlöletbeszédnek van egy már a büntetőjogi szintet elérő és el nem érő köre, de a lényeg ugyanaz. Ha nem éri el az uszítás szintjét, vagy nem a más bűncselekményben megfogalmazott konkrét tartalmat foglalja magában, akkor ugyan nem bűncselekmény,

de attól még gyűlöletbeszéd, amennyiben egy körülírt, akárhogy megfogalmazott, de pontosan azonosítható és a fenti feltételeknek megfelelő embercsoportra vonatkozik, negatív előítéleteket és erős általánosítást tartalmazva. Ezen nem változtat, ha hozzáteszi, hogy azért vannak kivételek, vagy ő már látott rendes zsidót, cigányt, menekültet stb. A társadalmi béke, tolerancia stb. szempontjain kívül ennek jelentősége van pl. az internetes kommunikációban, ahol pl. a különböző közösségi oldalak saját szabályokat határoznak meg ezzel kapcsolatban, és azokat ott be kell tartani, különben az oldal – elvárhatóan bár sajnos koránt sem mindig – a megfelelő szankciókat alkalmazza megsértésük esetén. Ezért lehet jelentősége annak, hogy aki ilyet észlel az a megfelelő módon jelezze.

A gyűlöletbeszéddel és annak médiában való megjelenésének veszélyeivel, az ellenük való mindenirányú küzdelem fontosságával még további Európai Unió dokumentumok is foglalkoznak, amelyek ha nem is kötelező érvényűek, de mutatják az EU elköteleződését a témában.

Már 1997-ben az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlása szerint gyűlöletbeszédnek kell tekinteni többek között (a már többször említetteken túl pl. etnikai gyűlölet, antiszemitizmus, idegengyűlölet mellett) az agresszív nacionalizmust, valamint a kisebbségekkel, bevándorlókkal stb. „szembeni ellenségesség révén kifejezett agresszív intoleranciát is.” Kifejezetten felhívja az országok kormányait és a közigazgatási szervek, közintézmények tisztségviselőit, hogy minden olyan megnyilvánulástól tartózkodjanak, amely a legkisebb mértékben is így érthető a médiának adott bármilyen nyilatkozatukban, illetve nyilvánosan határolódjanak el az ilyen megnyilvánulásoktól. Igaz, mi még ekkor nem voltunk EU tagok, és ez nem kötelező érvényű, de sokat mondó.

Ehhez képest Magyarországon egészen másképp alakult a helyzet.

A magyar büntető törvénykönyv (továbbiakban Btk.) amely a rendszerváltáskor és még utána sok évig hatályos volt (természetesen számtalan módosítással) az 1978 évi IV. tv volt, amely a jelenlegi 2012. évi C. tv. életbe lépéséig volt hatályos. Mindkét említett Btk. az emberi méltóság elleni bűncselekmények között sorolja fel a téma szempontjából említést érdemlő becsületsértés, rágalmazás, kegyeletsértés nevű (kizárólag magánindítványra, vagyis a jogosult ezirányú kérelmére) büntetendő, enyhe szankciójú bűncselekményeket. Ezek egy vagy több teljesen konkrét személyre vonatkozóan, a becsület csorbítására alkalmas kifejezés használata, vagy ilyen tény állítása, vagy más ilyen cselekmény, amelyek büntethetőségéhez további feltétel is járul (nagy nyilvánosság stb.).

A kegyeletsértés ugyanez halottra vonatkozóan. A tényállás vonatkozásában kérheti az érintett a valóság bizonyítását meghatározott feltételek esetén. Tehát itt nagyon egyértelműen konkrét, pontosan azonosítható személyre, személyekre vonatkozik a cselekmény.

A közösség elleni izgatás tényállását a jogalkotó 1989-ben a korábbi szöveget módosítva, a büntetéssel fenyegetett magatartások körét szűkítve, kivette az állam elleni bűncselekmények köréből és a köznyugalom elleni bűncselekmények között helyezte el.

(1) „Aki nagy nyilvánosság előtt, a magyar nemzet vagy valamely nemzetiség, valamely nép, felekezet vagy faj, továbbá a lakosság egyes csoportjai ellen gyűlöletre uszít, büntettet követ el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”.

(2) Aki nagy nyilvánosság előtt a magyar nemzetet, valamely nemzetiséget, népet, felekezetet vagy fajt sértő vagy lealacsonyító kifejezést használ, vagy más ilyen cselekményt követ el vétség miatt stb. (lényegesen enyhébben) büntetendő.

Az alkotmánybíróság 1992-ben indítványra megvizsgálta ennek a §-nak az alkotmányosságát és 30/1992 határozatában az első bekezdést változatlanul hatályában fenntartotta, a másodikat pedig megsemmisítette.

Az első bekezdéshez vonatkozó indokolás (négy fejezetben) Dr. Szabó András a büntetőjog és kriminológia professzorának, a második Dr. Sólyom László a polgári jog professzora, az Alkotmánybíróság akkori elnökének nevéhez fűződik (természetesen minden alkotmánybírónak volt stábja és bármikor bevonhattak más szakembereket is.) Az Alkotmánybíróság ülésén felszólalt a Legfelsőbb Bíróság (ma Curia) akkori elnöke és az akkori Legfőbb Ügyész. Egybehangzó véleményük szerint a Btk. ezen 269.§-a összhangban van a hatályos alkotmánnyal. A kérdés az alkotmány 61.§-ával való összevetésre vonatkozott, amelynek tárgya a véleménynyilvánítás szabadsága és a sajtószabadság.

Az első bekezdés változatlanul hagyásának indoklásában (vagyis abban, hogy miért is nem sérti a véleménynyilvánítás szabadságát és a sajtószabadságot, pontosabban, hogy miért felel meg azoknak a feltételeknek, amelyek ezen alapjogok korlátjaként szerepelhetnek amennyiben törvénybe vannak foglalva) ezek a mondatok szerepelnek többek között: „1. A gyűlöletkeltésnek, az emberek egyes csoportjait megvető, megalázó megnyilvánulásoknak potenciálisan kártékony voltáról az emberiség bőséges történelmi tapasztalatokkal rendelkezik”.

A szavak erejére már 1878-ban a Csemegi Kódex miniszteri indokolása így hívta fel a figyelmet: „Az eszmék szabad közlése, aminek legszentebb vívmányait köszönheti az emberiség éppoly ártalmassá válhatik, mint a tűz, amely világít és melegít, de amely ellenőrizetlenül és féktelenül csapongva, igen gyakran nagy szerencsétlenségnek, sok nyomornak és pusztulásnak lett okozója”.

Az un. Csemegi Kódex, mely alkotójáról Csemegi Károly ügyvédről kapta a nevét, az első magyar Büntető Törvénykönyv. Európai viszonylatban is kiemelkedő színvonalú, máig hivatkozási alap a magyar büntetőjogban. Érezhető rajta a magyar 1848-as polgári forradalom hatása és az 1700-as évek vége Franciaországának már részletezett eszmeisége.

Az Alkotmánybírósági Határozat így folytatja: „Századunk súlyos történelmi tapasztalatai bizonyítják, hogy a faji, etnikai, nemzetiségi, vallási szempontú alsóbb vagy felsőbbrendűséget hirdető nézetek, a gyűlölködés, megvetés, kirekesztés eszméinek terjesztése az emberi civilizáció értékeit veszélyeztetik.

Történelmileg és napjaink eseményei által is igazolt, hogy az emberek meghatározott csoportjai elleni gyűlöletkeltési szándékot kifejező bármely megnyilvánulás alkalmas a társadalmi feszültségek kiélezésére, a társadalmi harmónia és béke megzavarására, legsúlyosabb kifejtésében a társadalom egyes csoportjai közötti erőszakos összeütközésekre.”

Emellett felhívja azokat a nemzetközi - részben kötelező, részben ajánlott - nemzetközi dokumentumokat, amelyekről fent már esett szó (természetesen azokat, amelyek ekkor már rendelkezésre álltak).

A gyűlöletre uszítás fogalmának meghatározásakor ismét visszatekint. „tekintettel arra, hogy már a Csemegi Kódexben is a gyűlöletre izgatás volt az elkövetési magatartás, a jogalkalmazók a konkrét esetek megítélésében több mint 100 év tapasztalatára támaszkodhatnak. Itt korábbi Curiai döntésekre utal,” izgatásról csak akkor van szó, midőn a kifejezések, a megjegyzések stb. nem az értelemhez szólnak, hanem az érzelmi világra akarnak hatni, a szenvedélyek ellenséges indulatok felkeltésére alkalmasak.” idézi egy korábbi döntésből. És mindebből azt a konklúziót vonja le, hogy „a közösség elleni izgatás súlyosabb alakzata, a gyűlöletre uszítás tényállása tehát megfelel az arányosság követelményének, csak a legveszélyesebb magatartásokra terjed ki és a tényállási elemek a jogalkalmazók számára egyértelműen értelmezhetőek.” Ezzel ennek a bűncselekménynek az első bekezdését, vagyis azt, amely önmagában ezen a címen máig így szerepel a Btk.-ban, hatályában fenntartotta.

Ez után jött az utolsó része a határozatnak, amely a második bekezdést, mint a véleményszabadság túlzott korlátozását, megsemmisítette.

Az indokolás több olyan elemet tartalmaz, amelyen látszik, hogy nem a büntetőjoghoz értő emberek írták, és szerepel benne minden magyarázat nélkül egy – ráadásul angol – félmondat, amely később nagyon súlyos következményekkel járó „karriere” tett szert. Nevezetesen a „clear and present danger”, amely nagyjából megfelel annak, amit a korábbi részben a véleményszabadság USA-beli máig érvényes és az európai kontinentális jog fejlődésétől drámaian eltérő szemléletről és megfogalmazásról írtam. Ez ugye azt mondaná, hogy akkor indokolt a korlátozás, ha élet, testi épség, egészség sérelmének közvetlen veszélye áll fenn. De ha a jogalkotó ezt akarta volna mondani, akkor ennek kéne szerepelnie a bűncselekmény megfogalmazásában, aminek nyoma sincs és ezt rendben lévőnek találta az első bekezdés vonatkozásában ugyanez az alkotmánybírói határozat. Sőt hosszan fejegeti az uszítás fogalmát, ami ettől fényévekre van, ugyanakkor kompatibilis a hazai és európai jogfejlődéssel, fogalomrendszerrel és a belső jog részét képező ENSz egyezményvel és az EU idézett dokumentumaival.

Az, hogy erre hivatkozással semmisítették meg a második bekezdést, egy totális büntetőjogi abszurd, de önmagában még nem volna akkora baj. Az igazi tragédia az, ami ezután történt. Nevezetesen elkezdtek ezt a mondatot úgy értelmezni, mintha a megmaradt első bekezdésnek is feltétele lenne, és igen gyorsan eljutottunk oda, hogy a legdurvább uszítások esetén sem indult nyomozás erre hivatkozással. Illetve eleinte még volt nyomozás, vádemelés, de a bíróságok sorra felmentő ítéletet hoztak bűncselekmény hiányára hivatkozva, a fentire utalással, számomra máig értelmezhetetlen okból. Így, azután a helyzet eljutott oda, hogy már nyomozati szakaszban is erre hivatkozással minden ezirányú feljelentést visszadobtak.

A jogalkotó még évekig többször próbálkozott a bűncselekmény megfogalmazásának olyan kiegészítésével, amely kezelné ezt a képtelen helyzetet, amelyben egyre durvább és egyre nagyobb nyilvánossággal járó uszítások ügyében már gyakorlatilag be sem fogadják a feljelentéseket. Nemhogy önállóan kezdenének nyomozni, mint a tudomásukra jutott hivatalból üldözendő bűncselekmények esetén kötelező.

1996-ban a Kormány előterjesztésére a parlament elfogadása révén a bűncselekmény tényállása kiegészült az „illetve gyűlölet keltésére alkalmas egyéb cselekményt követ el” kitételrel. Az Alkotmánybíróóság ezt a kiegészítést 1999-ben megsemmisítette azzal az indoklással,

hogy a fent már részletesen ismertetett 30/1992-s határozat szerint az uszításnál enyhébb magatartás már a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos korlátjába ütközik.

Ez azonban többszörösen nem állja meg a helyét! Egyrészt a második bekezdés megsemmisítéséről rendelkező fejezetben található ez a mondat „Az Alkotmánybíróság határozata szerint a közösségek méltósága a véleménynyilvánítási szabadság alkotmányos korlátja lehet. Nem zárja ki tehát a határozat azt, hogy erről a törvényhozó akár a gyűlöletre uszítás tényállásán is túlmenő büntetőjogi védelemmel is gondoskodjék.” Vagyis éppen az ellenkezőjét mondja, mint amit a későbbi rá hivatkozó határozat állít.

Másrészt a gyűlöletkeltésre alkalmas cselekmény valójában az uszítás fogalmába is belefér a határozat szerint, a már korábban hosszan idézettek alapján, függetlenül attól, hogy nyelvileg az uszítás sokkal erőteljesebb fogalom. Mintha úgy hozta volna az Alkotmánybíróság ezt a határozatot, hogy el sem olvasták azt a korábbit, amire hivatkoznak. Ez viszont egy végleg visszafordíthatatlan és máig tartó, napról napra súlyosbodó folyamatot legitimált látszólag, aminek iszonyatos hatásait mindnyájan egyre jobban érezzük. Ami mindennel szembe megy, a történelmi tapasztalatokkal (tegyük hozzá, már az első határozat idején folyt a délszláv háború, ahol pontosan ugyanazok a folyamatok játszódtak le, az etnikai viták olyan mértékű uszítássá váltak, amelyek végül háborús bűncselekményekhez, nagyon sok ember halálához, menekültté válásához vezettek, itt Európában 35 évvel a II. Világháború után). De ez sem látszott befolyásolni sem az Alkotmánybíróságot, sem a jogalkalmazókat.

Az különösen szép, hogy ugyanez az Alkotmánybíróság 2000-ben nem találta a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos jogával ellentétesnek a „Nemzeti jelkép megsértése” című bűncselekményt, ami szó szerint megegyezik a már nyolc évvel korábban megsemmisített második bekezdéssel, csak a nemzet, nemzetiség vallás stb., illetve az ahhoz tartozó emberek csoportja most védett jogtárgyak, a himnusz, a zászló, a címer, amely ráadásul azóta még kiegészült a Szent Koronával, amint ezt a ma hatályos Btk. tartalmazza. Tehát ezekre nem lehet olyat mondani büntetlenül, amit egy etnikai vallási stb. csoportra igen.

2003-ban még egy kísérlet történt a közösség elleni izgatás szövegének akkénti módosítására, amely talán képes lesz ezt a folyamatot visszafogni. A korábbiak alapján tragikus, de nem meglepő, hogy az Alkotmánybíróság csuklóból elutasította ugyanazokat ismételve, mint korábban.

A szöveg, melyet a parlament elfogadott úgy szót, hogy az uszítás szót izgatásra cserélte, hiszen az első Alkotmánybírósági határozat első bekezdésének indokolásában az uszítás fogalmának hosszú kifejtése során, mint láthattuk, ez a két kifejezés lényegében szinonimaként szerepel. Továbbá kiegészítette azzal, hogy vagy erőszakos cselekmény elkövetésére hív fel. De hiába, az Alkotmánybíróság, - amely amúgy ebben a bő tíz évben összetételében többször változott - csak ugyanazt ismételte újra.

Mintha az a nagyon ismert tény, hogy a gyűlöletbeszéd lassan fejti ki mérgező hatását, és mire már erőszakos cselekvésbe fordul sok idő telik el, és nagyon sok olyan szó hangzik el, amely a támadott kisebbséget egyre inkább veszélyes, szörnyűséges emberként, majd egyre inkább már nem is emberként kezeli, nem is számítana. Egyben ezek a határozatok totálisan negligálják a büntetőjog rendszerét, elveit, fogalmait és a nemzetközi kötelezettségeinket.

Még két újabb kísérlet történt, de 2008 –ban az Alkotmánybíróság mindegyiket megsemmisítette. Az indokolás egyre jobban elszakad a jogtól, a valóságtól, a valódi emberi jogoktól és Európától. Ezt írják 2008-ban: „a szólásszabadság korlátozását nem alapozhatja meg a szélsőséges álláspont tartalma, csak annak közvetlen belátható következménye”, vagyis ha nem azonnal támadnak, ahogy a szavak elhangzanak vagy azok megjelennek írásban és éppen jelen is vannak akik ellen irányul, akkor ez rendben van. Erre szerintem már nincsenek szavak.

Ha a társadalmi szempontoktól eltekintünk, akkor is oda jutunk, hogy védendő emberi méltósága csak az uszítóknak van. Hiszen eredetileg az emberi méltóság és kiterjesztve a közösségek méltósága volt az, amely ennek a szabadságjognak határt szab, az alapelvek szintjén. De az érintetteknek, legyenek bármilyen nagy számban és a sérelem bármely súlyos, semmiféle hatékony lehetőségük nincs büntetőeljárás kezdeményezésére.

Hosszú viták után, mindezek apró kompenzálására módosult 2007-ben a Polgári törvénykönyv és tette lehetővé ilyen esetekben azt, hogy ha a közösség tagjaként, ily módon nem a konkrét személyre vonatkozóan, hanem a közösséghez tartozáson keresztül történt a személyiségi jogok megsértése, akkor is lehessen keresetet előterjeszteni. Ez esetben nem csak a közösség tagja, hanem meghatározott funkciójú jogi személyek is jogosultak ennek előterjesztésére. Itt a büntetőjogtól lényegesen eltérő jellegű polgári jognak megfelelően nem büntetés, hanem egyéb, a büntetőjoghoz képest lényegesen enyhébb következményekre vonatkozhat az igény.

Az Alkotmánybíróság 2008-ban ezt is megsemmisítette. A ma hatályos Ptk. a 2013. évi V. tv. ezt a lehetőséget egy lényegesen szűkítettebb formában visszahozta.

A fentiek alapján sajnos kijelenthetjük, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlatilag azt képviselte, hogy ha épp nincsenek jelen sem az érintettek, sem azok akik ennek hatására rájuk rohannak, akkor sajnos annak joga, aki gyűlöletbeszéddel vagy gyűlölködő beszéddel él a nagy nyilvánosság előtt, fontosabb az Alkotmánybíróság szerint. Számomra ez felfoghatatlan és, hogy hova vezetett és vezet napról napra jobban, arról egyre több és rosszabb tapasztalatunk van.

Nem csodálkozunk, hogy 2010 után már nem történt a jogalkotás részéről próbálkozás a megoldásra. Sőt. A 2012 C tv. az új - persze már előtte a régi és azóta ez is többször módosult Btk. szerint - a közösség elleni izgatás, ma uszítás mai hatályos szövege, amelyet a jogalkotó a köznyugalom elleni bűncselekmények között helyezett el, a következő: "Aki nagy nyilvánosság előtt a magyar nemzet ellen, valamely nemzeti etnikai vallási csoport illetve annak tagja ellen, vagy a lakosság különböző csoportjai, illetve azok tagja ellen, - különösen fogyatékosra, nemi identitásra, szexuális irányultságra tekintettel - erőszakra vagy gyűlöletre uszít."

De valójában teljesen mindegy mit tartalmaz, hogyan van megfogalmazva, hiszen az alkalmazására esély nincs. Ha így haladunk, lassan eljutunk oda, hogy még ez a jobbik eset, mert legalább nem használják pontosan az ellenkezőjére, az uszítók ellen fellépőkre. Egyelőre.

Még három bűncselekményt kell megemlíteni a Btk. által szabályozott gyűlölet-bűncselekmények körében. Ebből a nemzeti jelkép megsértéséről és az egész egymással totálisan ellentétes szabályozási képtelenségről már korábban volt szó. A másik bűncselekmény ebben a formában a korábbiakkal összevetve még abszurdabb.

Ennek címe: **A nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása.** Már a cím is bonyolult, nehézkes, a tartalom kb. az, amit a cím megfogalmaz. Vagyis ha valaki tagadja, vagy relativizálja a holocaustot, akkor minden kétséget kizáróan elköveti ezt a bűncselekményt. De ha elismeri, és nagyszerű dolognak tartja, csak az a probléma szerinte, hogy nem volt teljes és be kéne fejezni, mindezt nagy nyilvánosság előtt, akkor csak a véleménynyilvánítás szabadságához való jogának adott hangot.

Amennyiben ugyanezen indíttatásokból nem gyűlöletet szító, uszító stb. beszéd, hanem tett is történik, akkor jön számításba a közösség tagja elleni erőszak elnevezésű bűncselekmény, amelyet a btk. az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények elnevezésű fejezetben helyezett el.

E szerint: Aki más valamilyen nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása, így különösen fogyatékosága, nemi identitása, szexuális irányultsága miatt olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy az adott csoport tagjában riadalmat keltsen.

Aki más valamilyen nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása, így különösen fogyatékosága, nemi identitása, szexuális irányultsága miatt bántalmaz, illetve erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűrjön.

Súlyosabb szankciót ír elő a törvény, ha a fenti cselekményt fegyveresen, felfegyverkezve, jelentős érdeksérelmet okozva, a sértett sanyargatásával csoportosan vagy bűnszövetségben követik el. Ennek a bűncselekménynek, mint a súlyosabb szándékos bűncselekményeknek általában, az előkészülete is büntetendő.

Ez a bűncselekmény önmagában lehetne egy önálló cikk témája, így itt ezzel most részletesebben nem foglalkozom. Viszont most a fókuszban elsősorban a verbális vagy ahhoz hasonló gyűlölet-bűncselekmények vannak. Ráadásul ez a tényállás számos, a büntetőjogban már kimunkált, viszont nem jogászok számára érdektelen fogalmat tartalmaz. Az összes idézett bűncselekménynél csak a tényállást írtam le, de természetesen mindenütt szankciókat tartalmaz, sokszor elég komoly szabadságvesztés büntetéseket, de ennek a cikk témája szempontjából nincs jelentősége.

Természetesen a fent idézett tényállás is nagyon hasonló folyamatokon ment keresztül, és nem ma. Már tíz évvel ezelőtt is ott tartottunk, hogy ez is teljesen kifordult magából a jogalkalmazás során, és nem kevés konkrét

ítélet sorolható fel, ahol a támadók váltak sértetté és a megtámadottak elkövetőkké, rendszerint a romák esetében.

Azt pedig mindnyájan látjuk, hogy az államnak nem csak a büntetőeljárásban érintett szervei, hanem a közigazgatás, törvényhozás stb. sem áll ki az uszítás ellen, sőt számos esetben éppen az ellenoldalra áll, tevékenyen.

Sajnálatos módon mindannyian tapasztaljuk, hogy az állam nem hogy nem látja el ebbéli feladatát, hanem élen jár sok tekintetben az uszításban, ha csak a különböző az országot közpénzből elárasztó plakátokra gondolunk a menekültek, az ellenzék, vagy az összes antiszemita toposszal felruházott Soros Györgyöt támadókat nézzük. De ide sorolhatjuk a különböző jogvédő civil szervezetek "soros szervezetként" való aposztrofálását vagy a nemi identitás és szexuális irányultság kapcsán, a legutóbbi "védjük meg a gyerekeinket" kampányt és az ezzel kapcsolatos törvényalkotást is.

Ez a nagyon szomorú jelenlegi magyar helyzet a témában.

Készült a „Küzdelem a vallási és különböző sérülékeny kisebbségi csoportokkal szembeni online gyűlöletbeszéd ellen” projekt keretein belül.

